

۱۱ ثمرین اول ۱۹۱۷

سای : ۱۴

برنجی سہ

علم ، صنعت و اخلاق را اُر هفتالی مجموعہ

ادبيات مصاحبه لى

حيات وادبيات

حياتك اك بويوك اساسى صميميلكرى . بو اعتبار ايله ، حيات ايله رابطهسى اولان ادبيات مطلقا صميمى بر ادبياتدر دينيله بيلير . حياتى اك كىزى ، اك قارىشيق كوشلرينه قىدركو . سترمين ، روحلر مرك بوكمه لمه مله لر نى اكلا تاملان ، دوغرىلر مرنى طبقى حياتده اولدنى كى صاف وده رين بر صورتده دو بوزر ميان ، المرمزى ، فلاكتلر مرنى ، اخلاقى يارالمرنى آجىق آجىق عكس ايتدريمين بر ادبيات ، حيات ايله رابطه سىز و ساخته بر ادبياتدر . اويله بر ادبيات ، كلر لى دىزوب ايشلهمك خصوصنده بللكه بك ماهر قويو بيجلر چيقاريله ير ؛ بللكه اونلر جوق سوسلى ، جوق كوزه چاربان شيلر يابه بيليرلر ؛ فقط نه قدر يازيق كه بوتون بوساخته محموللر ، منتظم قيش باغچهلر نده بيشن ايرى ياراقلى ، يارلاق رنكلى جيجكلره بگزدر : اوزاقلغندن دولايى زره جوق جاذبه لى ، جوق خارق العاده كورون او محمول و صبحاق اقليملرك بونوز قاشمديران محموللرى ناصل آجىق بر هوايه ، سرت بر روزكارده دايانامازسه ، حيات ايله علاقه سى اولمايى بويله بر ادبيات ده زمانك نهايتسز قاصر غلر لى او كندم سوبورولوب كىتمكه ، ياخوده ، لىمونلك دار ، ساخته هوا سى ايجنده ياشامنه محكومدر . حالوكه بدئى حس ، حسلر مرك اك الهى و اك درونى سى ، يعنى اك صميميسدر : اقشام روزكاريله ايكله ن بر چام اورمانك قاراكلك خيششيلير لى نه قدر طيلى ايشه ، روحك كوزه لك قارشينده دويدنى حسلرده ، حياتك اك ده رين و آكلشيلماز كوشلر ندرن بردن بره قىرلاوب جيقدينى ايجون ، هر شيدن جوق صميميدو . ايشه بونك كى ، جيمتله ملتلر ايجون ده « كوزه ل » و « داني » تلقيلر ندرن داهاملى هيچ برشى بوقدر : بر جميت باشقارلر ندرن آيرىم ايترسه كىز ، اونك دين و اخلاق حقندكى ، كوزه لك حقندكى صميمى دوغرىلر نى آرايكىز . چونكه بونلر ، دوغرىلر ندرن دوغرىلر ندرن دوغرىلر نى ايجون ، حياتك اك صميمى واك جوق كندى اولان جهتليردر . بز داهاملاسلانيت دائره سه كىر ممدن اولكى ادبياتىز ، موسيقىز ، ابتدائى اولقله برابر جميتك سينه سندن قوپان واوندن دولايى ايشيتيلدىكى زمان كوكلرى هيجانه قايارتيله ييلن بسط برطاط ادبياتى ، برطاط هوا سىدى . ييكى تىلك خاطره لر لى بوتون خلقك روحنده ياشاوان اسكى قهرمانلرك دستنلر لى اوتوندنجه ، آتون ديرمكللى او تاغندمكى خاقاندى قىصر اق سونى صاغان قاديئلر . قدىر بوتون تورك ايل ، روحلر نده عىن دالتاك

قارديغى دو يارلردى . طاعندن طاعنه اورمان يرلىرى كى كىكن اصيلقلره سله ن بياض غوجوقلى چوپانلرك قاميش دودوكلره چالدىلر او هوالر ، « تىكن » لرك هند و ايران اشيايله سوسله تىش يورتلر نده عىن الهى تاثيرى يارادى . يعنى اوزمانكى ادبيات ، بوتون روحلرى بر نقطه بطولاييله ييلن ، هيسنه عىن هيجانى ورنه ، اونلره مشتراك برذوق حياتى ياشاتان صاعلام بر ادبياتدى . قىر جيجكلرى قدر بسطه طاط هوا لى قدر وحشى اولقله برابر ، دوغرىلر ندرن دوغرىلر ندرن ايلنك روحندرن قوپان صاف ، صميمى بر ادبيات ... بونده يتوب توكىمىز بلاغت قاعده لر لى ، معين ومضبوط شكللر ، جوق قوللانيلمقند آرتق قالب حاله كلىش استعارلر ، دماغك اوزون اوزون دوشونلر ك بولدى ايشيتيلمه تىش تشبيلر بوقدى ؛ « اوزان » لر اوكلر نده نمونه لر صاقلايان ، كتابى ، كىتبخانه لى اداملر دكلدى . بوز قىرلرك كول رنكى كوكلرى آلتنده ، اسن روزكارلردن برس ، آقان صولردن بر اهنك ، طاط جيجكلر ندرن رنك و قوقو آلان بو ابتدائى صنعتكارلر ، بللكه ، صيرتده قوشدقلىر قىصر اقلردن داهام باشى بوش ، داهام كندى تامللرينه تابع ياشيورلردى ؛ اونك ايجون ، روحلر نده بيرىكن تحسلىرى ترن ايتدكلرى زمان ، دار قاعده لر اسير اولمايه جق قدر سر بسىت ايديلر . صنعتك بوتون عصر لر نى ، لسانى ، وزنى ، موضوعلر نى داتماخلقندن آلدقندن دولايى ، « اوزان » لك بسط اىزكلىرى تورك ايلنك نهايتسز اوولر نده قارىلر طاعلرك تپهلر نده ، قاراكلك اورمانلر ده ييللرجه ياشادى و حالاده ياشيور ... حقيقتاً ، يا نايىملرك كوكلندن قوپان سسلره داتما لاقيدقان خلق ، كندى روحنك نغمه لر نى بك ايانى ييلدىكى ايجون اونى دو يار دوماز درحال يورمكى قاپلر ، و آجىق قلبنك بوتون صفوت و صميميتله اونقمه لرك كلدىكى طرفه قوشار . بدىما نايىملرك اوزون تامللر لره بك مشكل بولاييله جكلرى بر حقيقتى ، خلق ، جوق دفعه ، نظرى بر آشتالقه درحال دويه ييلمشدن ! ايران نمونه لر نى تقليد ايدلر ك سريالرده و مدرسه لر ده وجوده كتير ديكىم اسكى ادبيات ، غزل و قصيده ادبياتى ، بو ايلك دورلرك تامماً خدى صايلايله جك برماهى حازدر . بوز قىرلرك ، طاعلرك وحشى و قىصمىز سسلر نى قوال و قوبوزله ايكله ن ادبيات ناصل دوغرىلر ندرن دوغرىلر ندرن دوغرىلر ندرن بو غزل و قصيده ادبياتى ده اوقدر حياتن اوزاقدرد . بردمه لسان خلقك لسانندن بام ياشقا اولدىنى كى ، وزن و موضوع ده خلق ايله هيچ تماس ايتمه جك قدر ايريدر . ذوقلر نى مدرسه و سريالردى مجم شاهر لر نىك ديوانلر ليه تربيه ايدن اسكى شاهر لر نى ، خلقن هر صورته آيرىلدى كنديلر نه بويوك بر شرف بيليور . لردى . خلقك سويله ديكى برلسان و اهنكى دويدنى روزنله

یازی، یازمق، و اونلر ایچون، باربارلقدن باشقارشی صایلامازدی. ایشته «عوامی هوا» بکزه تذکری ایچون، «اسکی شاعرلر متدایاً حیاتدن اوزاقلاشدیلر؛ ملتک روخندن قویان سسلری دویماق مقصدیه قولاقلری طیقادیلر؛ دیشاریده کی عالی کورمه مک ایچون کوزلرینی قیادیلر؛ و نهایت، کور، صاعیر برحاله، اسکی عجم دیوانلرنده کوردکلری مضع، ساخته عالی کندی حقیقی محیطلری عد ایدرهک اونک کلکلی، ببللری، جویبارلری، پروانهلری آراسنده لایق دترملره دالیدیلر. غزللری، قصیده لری، مشرقیلری، ساقی نامه لری، ترکیب و ترجیع بندلریله بوتون اسکی ادبیات، کوکی هواده طویا آغاجنه بکزر. شاعرلر، ایچنده یاشادقلری محیط ایله، منسوب اولدقلری ملته او قدر آز علاقه داردلرکه، دیوانلری دولدوران ایچمه و مضع بیتلر آراسنده اوزون اوزون آراشدیردقدن صوکر. بلکه محلی بر دنکه، ملی بر خصوصیت تصادف اولونه ییلیر. چونکه اونلر حیات ده نیمه اطرافلرنده کی عالی دکل، عجم دیوانلرنده و کندی قنارلنده یاشایان غمیل برکاشانی کورسورلر، اونک سسلری ترم ایدیورلدی. ایلک ایران استادیونک رنگلی فیرجه لریله جانلانا بوعالی آلاقلیق اوقدر مشکل صایلاماز: المزدکی بیکلرجه دیوانلرک هر محیفه سنسده بونی کورمک و کوستمک ممکندر.

کیتخانهمر زنده کی متعدد رسمی کتابلرک برنده، مثلا یا اسکی برشنامه یا خود اسکی برخسه نسخهنسده بر قاج قیمتی عجم میناوری کورمشکزد. ایشته اسکی شاعرلر مزمک خیائنده یاشایان کاشات اونلردن تمامیه فرقسزد. حقیقی حیاتده هیچ اولمایان چوق قویو یا خود چوق آجیق محدود رنگلر، دالارک، یاپراقلرک، قوستوملرک اک ایچمه قهرعانه قدر کوسترن دقتی و یوروجی بر اعتنا، اوزون سلولیر، سلولیرک اوزونده رنگلرک قوشلر، برده بوتون نقشلری اک قصورسز بر صورتده کوستریش پارلاق خالیر... اک صبری بر آدمی جید بر تمغه کافی کله ییله جک بویانینلماز دقت و اعتنا، قهرعات اعتباریه جوق نفیس و جوق خارق العاده شیلر وجوده کتیره ییلدیکی حالده، نه قدر یازیق که اثرک عمومی هیئته حقیقی بر کوزملک ویرمه مکنده. چونکه حیاتدن و حرکندن - گله نلک اک کیش مناسیه - محرومدر. مناظر قاعده لرنیک موجودیتدن تماماً غفلت ایدیلرک بایلان بورسلر، بربریه چارپیمش ایکی سطح آراسنده ازیلن، باصصیلان شیلره بکزر: آتی اوزرینه ینمش بر جنگاور کورورسکزکه، نه آتنده نه دکندیسنده هیچ برحیات اثری یوقدر. اوچان قوشلر، آقان درلر، آجلمش چیچکلر کاملاً جانسز، یا عدر، صوکر.

مثلاً نسبتسزک اوقدر حیرت بخشدرکه، طاغدن بویوک آتله، سلولردن بویلی دهددره، انسانلردن یوکسک قوشلره تصادف احتمالی هیچ خاطرندن چقارمایلدر. بویله برصنمت، کم نه دیرسه دیرین، نهایت نهایت تزیینی برصنمت عد اولونه ییلیر؛ تزیینی صنمت ایسه، هیچ برزمان، صنمتک اک یوکسک شکلی دکلدر. یوکسک حقیقی صنمت اصل اوکا درلرک حیاتی بوتون کینیشلیک و بوتون صمیمیلرکله قاره دویورایلسین! آتجاق تصمتک یتدیکی برده صنمتک باشلاریه ییله چکنی، نه دنسه، حالا آکلایمادق. اسکی ایراتک عصرلر آراسنده دائماً «فه ووال» برحیات کیمیره سندن میدر نه در، اسلامی ایران ادبیاتک باشلیجه سجه لرندن بری «حلقوی» و «الماسی» در. یعنی، طبق او عجم میناتورلرنده اولدینی کی، هر هانکی ادبی براتر، بربریه علاقه سز مختلف پارچه لرک بانیانه - بعضاً زورله - اکلنه سیه وجوده کلیر. بویوک صنمتکارلرک بویور قسملر اوزونده اوغراشه اوغراشه پارچه پارچه کوزملکلر یاراتدقلری چوق دفعه کوزه چاربه ییلیر. بعضی اویله بریت کورورسکزکه، اسکی مشهور تمیزیه برنج اوزرینه فاتحه یازمق، قیلندن برانجه لکی، برده رینلکی احتوا ایدرم. ایکی قصه، صراغه بوقدر کیش برلوحه چیزه ییلن صنمتکارک سینه و قدرته حیرتده قایلر سکر! فقط ایشته بوقدر... اونی تعقیب ایدن قسملک، یوقاردی کی کوزملکلک مضوی بر مشابیه دکل، حتی منطقی بر علاقه سی ییله بوقدر. حلقوی حیوانلر ناصل پارچالاندقلری وقت یاشایه ییلیرلرسه، بزم اسکی ادبیاتده، ینتره، حتی بعضاً مصرعیره آریدلینی وقت حقیق برحیات سوره ییلیر. اسکی ادبیاتده، عینی ردیفی تعقیب ایتدیکی حالده ییله معنوی بر وحدت تأمین ایشش غزل مان مان بوق کیدر. «پیرانه دوشدی اول قدر اسدک بوغزل» مصرعیرک بری برینه انکاسی واره دیه دک موضوعده وحدت لزومی آکلایان یک نادر شاعرلرمن ییله، نه دنسه، ینتری آراسنده منطقی برانسجام بولونان غزللر یازاماشلردر. ایلک ینتده اوزون بر هجراتک تیرته ک شکیلتلری طاشیان برغزله تصادف ایدرسکزکه سزه داهه درین بر فریاد ایشیتدیریه چکی غلنی ویرمشکن، بردن بره، صوفیانه بر حقیقتک ایضاحنه باشلار؛ و اوچنجه ینتده اونیده یازیم بر افره ق، اک آجیق بر یوزاخانه طلنسه صرف اولونه جق چاقیق برجانسدن صوکر، بر قاج اولیا منقبه سی ایما ایله مقطعه قدر کلیر. رنگلرک قوماش پارچالردن بایلمش پالیاچو قوستوملرینی خاطر لاتان بوغزل و قصیده لرک، بوساقی نامه لرک هر حالده جوق یوکسک برصنمت اثری صایلامایه چکنی، یعنی بونلرک اصل حیات ایله، حیاتک یوکسک جمله لری دکنیش هجیانلریله رابطه سی اولمادینی اونو تامله می یز.

حیات ایلدیر ایله یه یی کسه وک یالکز اوکنده کی اسکی نور نیکلری
تقلید ایلد اوغراشان بو اسکی ادبیاتده بلاغت قاعده لری تقرر
ایشی شکل رحی بیکله شه چک قدر مطلقه قازاغش و چاغلر
تشیملر استعاره لر برر بر صایا لاجی در جه ده توضیح ایلد میشدی
بوادیات و روح دهر نیکلندن طبیعتله قویان صمیمی بر سر
الهی بر نغمه دکل دیکشمز قاعده لر تابع بر نفاعندی او
قاعده لری کیم دها ای بیایره اوکا «بو یوک شاعر» دیر و لرلری
و هی یلک و صورت احسن وجه شبهی بیلمیچک * نه یه تشبیه
اولونور و جه دلایر سخن دبیله باغیر مانی صرف بوتلقیدن
ایلری کشیدی ... حقیقتاً اودور شاعر لری ایچون نه یلک نه یه
بکزه نیله بیله بکسی بیلمک بو یوک بر مرقدی: «بوی» دینجه خاطره
مطلقاً «سرو و عرعر» «قاش» دینجه «یای» «دکریک»
دینجه «وق» «سپاه صاج» دینجه «بیان» کله جکدی
نهایت نهایت بر قاج یوزه وارن بوسله لری او کره نه دن هیچ کسه
شاعر اولامیوردی شخصی کوروشلری نیچیم دیوانلری نیک
صحیفه لری آراسنه کومه رک منسوب اولدوقلری ملنک روحیه
علاقه لر نی کسن اولنک «کوزل» و «چیرکین» تقلیدلرن
ممکن اولدینی قدر فضلده او زافلاشان اسکی شاعر لر منک دیوانلری
ایشته بوتلک ایچون هب بر بر نیک عینی در و ایشته نظیره چلاک
دینین مشوم ملت هب جانی دن و صمیمی لیکدن بو او زافلا شمه نیک
نتیجه سیدر .

«شناسی» و «کال» ایلد ادبیاتیز ایران یایلارندن
تور تور لارق ملنک حیاتیه آز چوق علاقه دار اولمغه باشلادی . ایرانی
منا و ماده جوروت او «ی محبوب» ادبیاتی بزده عصر لرجه
یوکسک صفتلر اوزرنده حکمران اولدقن صوکره بر تورلو
خلق آراسنه صوقولا مادی ایچون نهایت حیاتک سرت
روزگار لر یه بیقبول کتمشیدی اولنک برینه تأسس ایدن
ادبیات اودار و ساخته عالیدن فیلا یوب جیقنجه حیات طبیعی یکی بر
انکشافه مظهر اولاجی و دوشونک و دوشنی طرزی دیکته جک
ادبیات کت کیده صمیمی شه جکدی حریت و ترقی مدلول لر نیلک
خلق آراسنه اولدقن کیش برنسیده یایللمانی ایشته بوسایده
قابل اولدی ؛ و «نامق کال» صمیمی و آتشین خطا ه لر یه
اویویان برکنجلیکک روحنی صارصق موقیعتی ایشته بوسورته
قازاندی . آجاق استبداد دور نیک اجماعی حیات ایلد ادبیات
آراسنده کی اسکی اوچورومک بویه یواش یواش دولتمه
باشلامانی هیچده ای برکوزله کور میوردی . او ایستوردی که
ادبیات یته اسکیدن اولدینی کی ملی حیات قارشی کوزلری
قابلمش برحاله قالسین ؛ فالتلری ؛ یارلری کورمه سین ؛
ایشته عبدالحمید سانسور نیک انصافمز قلمی وهرشیدن معنا

کرمربلی زاده محمد فزاد